

De Groene Tulp

FieldLab Bol

Samenvatting Stakeholders Kennismiddag bij Vertify

Vrijdag 21 juni 2024

Het doel van de stakeholdersdag is volgens **programmamanager Jeroen Noot van Greenport Noord-Holland Noord** (dagvoorzitter) elkaar leren kennen en van elkaar weten wat je doet. Dit is de eerste keer, maar een vervolg (over een specifiek onderwerp) kan. Organisatoren zijn Vertify, KAVB, Rabobank en Greenport.

Voorzitter **Hester Majj van belangenbehartiger KAVB** voor de bollenteelt ziet een branche met 500 jaar geschiedenis en 1500 familiebedrijven, waarin passie en innovatie de drijfveer zijn. De KAVB heeft met handelsbrancheorganisatie Anthos, bollenbemiddelaar CNB en Keukenhof onderzoek gedaan onder de Nederlandse bevolking naar het imago van de sector. Er ligt een taak voor de sector om te werken aan biodiversiteit, energiebesparing, arbeid huisvesting en gewasbescherming. Er wordt al veel gedaan op dat vlak, maar er komt meer. KAVB werkt aan een gezamenlijke ambitie. Overigens vindt 2/3 net als KAVB dat het een prachtige sector is.

Programma manager **Michel Jansen van Groene Tulp 0.0** legt uit het in dit project draait om data en robotisering, regeneratief telen, het DNA van de grond dat in kaart wordt gebracht en effect van behandelingen daarop. Er wordt samengewerkt met Leiden Centre for Applied Biosciences, Wageningen Universiteit en Hogeschool InHolland. Groene Tulp 0.0 staat voor 0 impact op mensen en omgeving. Wetenschap is nodig voor fundamenteel onderzoek, maar de telers kijken mee.

Voorts wordt het project **Fieldlab Bol** toegelicht: 14 bedrijven die verduurzamen, met onder meer biobollenteler John Huiberts. Die kwekers leren van elkaar leren en daarbij speelt de omgevingsdiscussie een grote rol. Het is de bedoeling om de groep snel uit te breiden met meer kwekers.

Fieldlab Bol draait om de integrale gewasaanpak. De focus is breed en ligt niet uitsluitend op ziekten en plagenbeheer, met het gegeven dat het pakket aan chemische middelen zeer snel krimpt. Groene middelen om chemie te vervangen zijn belangrijk, maar een goed economisch model ook: Niet groen doen en rood staan.

Namens **Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK)** legt **beleidsadviseur waterkwaliteit Annette Beems** uit dat de doelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) in 2027 gehaald moeten zijn en dat de waterkwaliteit ondertussen niet achteruit mag gaan. Daarbij is belangrijk dat duidelijk is dat niet alleen het waterschap (HHNK) verantwoordelijk is. Het Rijk is verantwoordelijk voor het emissiebeleid. De provincie stelt de doelen vast, het schap monitort en toetst of ze worden gehaald. Alle overheden, waaronder ook gemeenten regelen vergunningen, handhaving en toezicht, en kunnen emissiebeperking stimuleren. De landbouw is als eigenaar en gebruiker verantwoordelijk voor emissiebeperkende maatregelen en het natuurvriendelijk beheer van sloten. Dit doet de sector nu vooral via bovenwettelijke bedrijfsverduurzaming, agrarische natuur- en landschapsbeheer en aanleg van bufferstroken. We zijn op de goede weg, maar het moet schoner, zowel qua emissie van meststoffen als van chemische stoffen (one-out all-out), waaronder gewasbeschermingsmiddelen. Niet alle verontreiniging komt uit de landbouw. Industrie is een belangrijke bron, maar ook de bodem zelf. In een aantal gebieden kunnen we met maatregelen naar helder soortenrijk water komen. Andere gebieden houden troebel soortenarm water. Dit komt naast actuele bemesting vooral door achtergrondbelasting vanuit natuurlijke bronnen en het rondpompen van water door het gebied. Dat is niet beïnvloedbaar.

Beleidsmedewerker gewasbescherming Irma Lukassen van de **KAVB** laat weten dat de organisatie de telers helpt met het schoner houden van het water. Spuittechnieken zijn sterk verbeterd met onder meer de verlaagde spuitboom, plaatsspecifiek spuiten en mechanische onkruidbestrijding. Er wordt samengewerkt met water- en hoogheemraadschappen, teeltadviseurs zijn direct betrokken bij het stimuleren van emissiebeperking. Kwekers zijn zich bewust van hun rol, zorgen via onder meer spuitlicentiecursussen en hun teeltadviseur dat ze zo schoon mogelijk werken op erf en perceel. Het kan beter, maar houdt rekening met het feit dat 2,5% van alle emissie-overschrijdingen gewasbeschermingsmiddelen betreft. Dat percentage neemt volgens CropLife ook nog af. Toch blijft de boodschap dat het beter moet. Uit de zaal komt een opmerking over verspreiding van stoffen via de lucht. Lucassen geeft aan kwekers een zorgvuldigheidsplicht hebben en niet spuiten als het te hard waait en drift (verspreiding van middelen via de lucht) tegengaan.

Projectleider Ellen Mul van de **Agrarische Natuurvereniging Hollands Noorden** legt uit dat 200 deelnemende boeren, akkerbouwers, tuinders en bollenkwekers (5% is lid) meedoen met Agrarisch Natuur- en landschapsbeheer (ANLb).

De bodem is de basis en er is oog voor economisch perspectief. Voorbeelden van de aanpak (in de bollenteelt) zijn: kruidenrijke akkerranden en een wintervoedselakker bij in Julianadorp. Boeren die met ons meedoen ontvangen een compensatievergoeding. De ANV helpt boeren het landschap en het erf groener te maken, stimuleert kringlooplandbouw en adviseert in brede zin. De kruidenrijke akkerranden gaan drift tegen, zijn een goede plek voor insecten en boerenlandvogels en leveren ook natuurlijke plaagbestrijders. De komende jaren wordt er vanuit het nieuwe coalitieakkoord landelijk 500 miljoen extra per jaar vrij gemaakt voor agrarisch natuurbeheer. Dit is een mooie kans om samen met de bollentelers te werken aan een gezondere bodem en meer biodiversiteit. Kweker Stef Ruiter geeft aan dat hij graag nog meer informatie wil over de mogelijkheden.

In aanvulling op de eerdere uitleg, geeft **projectleider Rob Brekelmans** van **Fieldlab Bol** aan dat de deelnemers gebruik maken van *levendmakers*, zoals schimmels en bacteriën. Voorbeelden van deelnemers: Biodiversiteitsvoorvechter John Huiberts zit in de groep, deelnemer Robin van Haaster gebruikt de ecoploeg waarmee ondiep wordt geploegd om de bodem niet te verstoren. Op alle vroege bollensoorten komt een groenbemester in plaats van stro om de bollen af te dekken. Er wordt met een gangbare blik naar een natuurlijke manier van telen gekeken. Op vragen uit de zaal van onder meer vertegenwoordigers van de gemeente Alkmaar, geeft Brekelmans aan dat groenbemesters worden weggehaald door ze te mulchen (vermalen) of de planten worden doodgespoten. Dat geeft nog steeds milieuwinst en de bodem vaart er wel bij. Kweker Stef Ruiter vult aan: diversiteit is goed voor de bodem. Dat stimuleren we ook met vruchtwisseling. Brassica's (kool) gaan goed samen met bollenteelt. Kweker Niels Kreuk benadrukt dat er geen specifieke gewasbeschermingsmiddelen voor de bollenteelt zijn, alleen middelen uit andere teelten die ook worden gebruikt in de bollen. Kreuk geeft het dilemma van de kweker weer: Doen we met een liter Roundup meer kwaad dan met het gebruik van 100 liter diesel om het land te frezen in plaats van te spuiten? Dat kunnen we niet meer bepalen.

Bollenkweker en broeier Niels Kreuk in Andijk schetst vervolgens de situatie in de sector. Er is sprake van een snelle schaalvergroting. De vraag is hoeveel telers er over 10 jaar nog zijn. De vraag naar bollen in het algemeen en tulpen in het bijzonder neemt toe. Er is gebrek aan goede grond om ze te telen, aan ruimte op de bedrijven om ze te verwerken en te broeien. Er is 13 duizend hectare tulpen in Nederland. Innovaties die helpen verduurzamen zijn kostbaar, daar hoort een bepaalde schaal bij. Groei is nodig om te vergroenen. Wie 5 ha huurt, kan door alle regels en beperkingen 4,3 ha gebruiken. Dat is een uitdaging. De Laserweeder (onkruid bestrijden met een laserstraal in plaats van chemie) kon dit jaar niet door het land omdat het te nat was. Er zijn mooie oplossingen, maar die moet je wel kunnen gebruiken.

Sectormanager tuinbouw Bernd Feenstra van de **Rabobank** liet weten dat duurzaamheid een steeds grotere rol speelt bij financiering. Zo gaat het bijvoorbeeld om het percentage duurzame energie, de afvalreductie, of bedrijven een keurmerk hebben, het bodembeheer, de waterkwaliteit, omgang met werknemers en omgang met de omgeving. De bank belooft inspanningen op dat gebied. Laat dat ook weten aan de omgeving, communiceer. De open teelten (waar bollenteelt onder valt) heeft het gewasbeschermingsmiddelengebruik in 10 jaar tijd gehalveerd. Er blijft perspectief voor de bollenteelt als kwekers durven uit te leggen wat ze doen. Er wordt soms zelfs vaker gespoten, maar dan gaat het om niet synthetische middelen of laag risico stoffen die veel minder impact op de omgeving hebben. De sector is ook bezig met omschakeling naar andere cultivars die minder gevoelig zijn voor ziekten en plagen. Ook daarvoor geldt: laat het weten aan je omgeving! Voor stimulering van deze positieve ontwikkelingen is ook nodig dat ketenpartijen meer milieuvriendelijke bollen gaan inkopen. Belangrijkste voorwaarde voor verdere verduurzaming van de bollensector is dat alle stakeholders (inclusief banken) een bijdrage leveren aan de beloning van bovenwettelijke inspanningen.

Beleidsmedewerker duurzame bollenteelt Colja Corts van de **KAVB** ziet dat er druk op de bollensector ontstaat, maar bloemen – het product van de bollenteelt – maakt mensen blij. De sector is gemotiveerd om zich aan de eisen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) te houden en wil bodem- en waterkwaliteit verbeteren. Dat doet de sector regionaal en gestructureerd. In de Duin- en Bollenstreek is gestart met de regiocertificering. Met die certificering worden duurzaamheidsprestaties duidelijk en zichtbaar gemaakt, met als doel te voldoen aan de eisen van het Provinciaal Programma Landelijk Gebied (schoon water, schone bodem). LTO Noord, Naturalis, natuurverenigingen, handelskoepel Anthos, waterschappen en provincies zijn daarbij betrokken. De aanpak is een model voor andere regio's.

Toelichtingen in en om de hal bij Vertify:

Roboltics liet zien hoe onkruid milieuvriendelijk bestreden kan worden met een laserstraal. Het Noord-Hollandse bedrijf kocht daar een Amerikaanse machine voor en zette die afgelopen jaar in bij verschillende bollenkwekers en een Duitse wortelteler die deels biologisch teelt. De laserweeder scheelt middel en arbeid en kost de kweker zo'n 450 euro per uur. Hoeveel onkruid bestreden wordt in een uur, hangt af van de hoeveelheid onkruid. De machine is in verschillende teelten in te zetten, omdat in korte tijd (uren) een model te maken is (door over het gewas te rijden) waarmee de machine onderscheid kan maken tussen het gewas (niet raken) en onkruid (wel raken met de laser).

Smit Constructie en H2L Robotics lieten de ziekte-robot zien. De robot herkent tulpen die aangetast zijn door virus en heeft een spuit aan boord die alleen de zieke bol uitschakelt. De robot kan GPS-gestuurd zelfstandig over het veld rijden en dag en nacht werken. De twee bedrijven hebben de machine gebouwd en met hulp van 13 bollenkwekers heeft de robot geleerd welke virusbeelden er bestaan in de tulpen. Inmiddels draaien er 70 van dergelijke robots en niet alleen in Nederland.

Innovatieve bollenkweker **Stef Ruiter** van J.C.J. Ruiter-Wever te Andijk liet buiten de veldspuit zien waarmee hij plaatsspecifiek kan spuiten. Op basis van zogeheten taakkaarten gaat de spuit aan het werk en spuit alleen daar waar het nodig is. Een taakkaart is een plattegrond van het perceel met bollen, waarop staat waar bijvoorbeeld virus en onkruid voorkomt. Die taakkaart is met een scanner te maken. Daar ga je dus eerst mee door/over het gewas.

Plaatsspecifiek spuiten scheelt flink in het middelengebruik, afhankelijk van de ziekte- en onkruiddruk in het seizoen. De kweker betaalde wel leergeld, toen hij begon met de techniek kwam er te veel onkruid in het gewas. Dat ging ten koste van de opbrengst, want onkruid scheelt groei. Wordt de techniek goed toegepast, geeft het een beter gewas, een hogere opbrengst, minder kosten

De Groene Tulp

aan gewasbeschermingsmiddelen en een lagere milieudruk. Ruiter is niet de enige kweker met een dergelijke spuit.

FieldLab B&I

VERIFY
EXPLOR&XPLAIN

Greenport
NoordHollandNoord

Rabobank

KONINKLIJKE
ALGEMEENE VEREENIGING VOOR
BLOEMBOLLENCULTUUR